

BEATA GRAŻYNA MOJSKA-ZAJĄC
(1965–2024)

Urodziła się w Chełmie 26 listopada 1965 roku. Była córką Janiny i Waldemara Kisterów. Edukację rozpoczęła w Szkole Podstawowej nr 3 im. Adama Mickiewicza w Chełmie. Liceum Ogólnokształcące nr II im. Manifestu Lipcowego w Chełmie (obecnie II Liceum Ogólnokształcące im. gen. Gustawa Orlicz-Dreszera w Chełmie) ukończyła w 1984 roku. Była absolwentką Wydziału Humanistycznego, historia – specjalność nauczycielska Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, gdzie obroniła pracę magisterską *Wiktor Ambroziewicz, działacz niepodległościowy, publicysta i pedagog*. Dyplom z wynikiem bardzo dobrym uzyskała 10 lipca 1989 roku.

Całe swoje życie zawodowe związała z chełmskim muzeum. Pracę podjęła 20 grudnia 1985 roku w Muzeum Okręgowym (obecnie Muzeum Ziemi Chełmskiej im. Wiktora Ambroziewicza w Chełmie). Przez lata zajmowała kolejno stanowiska: stażysta (20.12.1985 – 31.08.1986); przewodnik (1.09.1986 – 31.07.1989); starszy asystent w Dziale Historii (1.08.1989 – 31.12.1990); adiunkt w Dziale Historii (1.01.1991 – 31.05.1994); kustosz w Dziale Historii (1.06.1994 – 31.01.2001); kustosz – kierownik Działu Oświatowego (1.02.2001 – 31.12.2005); adiunkt w Dziale Historii, Przyrody

i Edukacji (1.01.2006 – 28.02.2007); kustosz w Dziale Historii, Przyrody i Edukacji (1.03.2007 – 31.05.2009). Dnia 1 czerwca 2009 roku objęła stanowisko kierownika Działu Historii. Zmiany na stanowiskach podyktowane były uznaniem zaangażowania w działalność placówki, rozwojem osobistym oraz przemianami struktury organizacyjnej instytucji.

Doświadczenie muzealnika zdobyła, angażując się w pracę Działu Historii (lata 1985–2000). W okresie tym uczestniczyła w organizacji wystaw, m.in.: *Wiktor Ambroziewicz działacz niepodległościowy i pedagog. Chełm u progu niepodległości* (1988), *Drugi obieg. Wydawnictwa, pamiątki, dokumenty z lat 1980–1989* (1990), *Stara fotografia ze zbiorów Muzeum Chełmskiego* (1990), *Dawny Chełm na planach i w sztuce* (1992), *Wołyńskie kościoły* (1993), *Kazimierz Andrzej Jaworski i jego dzieło. W 60. rocznicę powstania „Kamieny”* (1993), *200. rocznica insurekcji kościuszkowskiej* (1994), *Parafia i kościół Rozesłania Świętych Apostołów w Chełmie. 200. rocznica konsekracji kościoła* (1994), *Kościół unicki na ziemi chełmskiej* (1995), *Nabytki Działu Historii 1984–1995* (1996), *Chełmskie ogłoszenia okupacyjne 1939–1944* (1996), *Chełmskie Jednostki Wojskowe 1918–1939* (1998), *Muzeum Ziemi Chełmskiej 1919–1939* (1999).

Ten czas to także lata intensywnej pracy edukacyjnej – przygotowywanie i prowadzenie lekcji muzealnych. Swoją wiedzę prezentowała na sesjach naukowych i konferencjach organizowanych przez różne instytucje w kraju. Na uwagę zasługują: *Wiktor Ambroziewicz i jego zasługi dla Chełma* – referat wygłoszony 10 września 1992 roku podczas sesji zorganizowanej z okazji 600-lecia Chełma; *Tadeusz Kościuszko i jego związki z Sosnowicą* – referat wygłoszony 5 września 1997 roku w Sosnowicy; *Działalność Wiktora Ambroziewicza w Chełmie w latach 1917–1930* – referat wygłoszony 29 listopada 1997 roku na sympozjum w Muzeum Woli w Warszawie.

Owocem pracy w Dziale Oświatowym oraz Dziale Historii, Przyrody i Edukacji (lata 2001–2009) są zrealizowane zadania z zakresu wystawiennictwa, promocji i edukacji. W latach 2001–2007 uczestniczyła w działaniach Koła Mali Przyjaciele Muzeum. W roku 2001 nawiązała współpracę ze słuchaczami Uniwersytetu III Wieku działającego w strukturach Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Chełmie (obecnie Państwowa Akademia Nauk Stosowanych w Chełmie). Promowała także działalność muzeum w mediach. Była autorką materiałów reklamowych oraz edukacyjnych (foldery, zaroszenia, plakaty, puzzle). Inicjowała i organizowała festyny w ramach Dnia Muzealnika czy Dni Chełma. Wydarzenia te zawierały bogaty program, między innymi oferowały spotkania z twórcami ludowymi, pokazy czy wykłady. Organizowała lekcje muzealne i warsztaty plastyczne łączące zwiedzanie ekspozycji z pracami twórczymi, których zadaniem była popularyzacja historii regionu. Była pomysłodawczynią i realizatorką konkursów plastycznych: *Ozdoby choinkowe*, *Moje*

Boże Narodzenie, Moje wymarzone muzeum, kierowanych do dzieci i młodzieży. Po-sumowaniem działań była organizacja wystaw pokonkursowych. *Radość tworzenia* to inicjatywa pokazywania twórczości młodego człowieka. Współorganizowała wystawy prac Agaty Pradun, Patrycji i Kamila Kurus, które prezentowano w muzealnej przestrzeni. Wystawy w plenerze na stałe wpisały się w działalność wystawienniczą muzeum. Początkowo powstawały w sposób rękodzielniczy. Po latach projekty plansz przygotowywano w wersji elektronicznej i wykonywano ich wydruki na trwałym materiale.

Jako kierownik działała na zasadach partnerskich, współorganizowała wiele projektów między innymi: *W starym albumie mojego dziadka. Chełm i chełmianie w fotografii rodzinnej* – wystawa i katalog. Przedsięwzięcie, które miało dwie odsłony (w roku 2004 i 2007) i do dnia dzisiejszego cieszy się ogromną popularnością. Album (tom 1) doczekał się dodruku i nadal jest pozycją poszukiwaną na rynku wydawniczym. Jako historyk z wykształcenia i zamiłowania duże zaangażowanie wykazała przy organizacji wystaw kierowanych do wszystkich grup wiekowych. Pamiętamy ją jako organizatorkę i współorganizatorkę takich ekspozycji, jak: *Świat baśni* (2001), *Wielka wystawa fotograficzna National Geographic* (2002), *Kostiumy i rekwizyty z filmu „Ogniem i mieczem” Jerzego Hoffmana* (2001), *Lalki prosto z bajki* (2003), *Z kufrów i skrzyń kresowych* (2005), *Chełmskie klimaty. Fotografie Albina Kuczyńskiego* (2005), *Chełmski świt niepodległości* (2008), *Chełmska bezpieka i jej ofiary* (2008), *Więźniowie Zamku Lubelskiego straceni w latach 1944–1956* (2008), *Konstanty Prożo i jego pasje z cyklu „Znani i nieznani chełmianie”* (2009), *Przez Monte Cassino do Polski* (2009), *Animowany świat* (2009), *Sztuka socrealizmu*, *Odsłona I* (2007) i *Odsłona II* (2009), *90-lecie Policji Państwowej* (2009), *Gabinet dyrektora Wiktora Ambroziewicza* (2009).

Po przejściu na emeryturę Marka Kokosińskiego – ówczesnego kierownika Działu Historii, spełniała wszystkie warunki, jakie oczekuje się od lidera działu. Awans na to stanowisko otrzymała 1 czerwca 2009 roku. Zakres obowiązków zawierał: opracowywanie kart katalogu naukowego; organizowanie wystaw z zakresu historii; przygotowywanie scenariuszy wystaw; przygotowywanie tekstów do katalogów, folderów oraz informatorów; rozbudowę zbiorów muzealnych; pozyskiwanie sponsorów i środków finansowych na organizację muzealnych przedsięwzięć.

W ramach programu wystawienniczego inicjowała oraz uczestniczyła w pracach działu przy organizacji wystaw czasowych, takich jak: *Wiktor Ambroziewicz. Twórca Muzeum Ziemi Chełmskiej* (2010), *Skarby przeszłości* (2010), *Żydzi w Chełmie* (2010), *Lata dwudzieste lata trzydzieste w Chełmie* (2011), *Niepodlegli 1918–1920. Solidarni i Wolni 1981–1989* (2011), *Z popiołów Sobiboru* (2011), *Z historią pod ręką ulicą*

Lubelską w Chełmie (2012), Kazimierz Andrzej Jaworski. *W kręgu Kamieny* (2013), *Na nieludzkiej ziemi. Charków. Katyń. Miednoje* (2013), *Teatr Ziemi Chełmskiej dawniej i dzisiaj* (2013), *Tropem buta* (2015), *Kolekcjonerzy* (2015), *Sybiracy, patrioci, tułacze. Losy deportowanych Polaków w latach 1940–1956* (2016).

Obok wystaw stacjonarnych uczestniczyła w opracowaniu ekspozycji plenerowych, takich jak: *Śladami Tadeusza Kościuszki po Ziemi Chełmskiej* (2017), *Chełm – Warszawa. Chełmscy uczestnicy powstania warszawskiego* (2021), *Konstytucja 3 Maja. Tradycje na Ziemi Chełmskiej* (2022). Wystawy te prezentowane są w przestrzeni miasta lub w siedzibach chełmskich szkół.

Realizacja wielu wystaw i publikacji była możliwa dzięki pozyskanym zewnętrznym środkom finansowym. Jej doświadczenie i zainteresowania pozwoliły na koordynowanie kilkoma znaczącymi projektami. W 2012 roku zadanie *Stalag 319. Pamięć. Zbrodnia. Przetrwanie* zorganizowano dzięki środkom Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w ramach programu Dziedzictwo kulturowe – Ochrona zabytków archeologicznych. Efektem działania jest konserwacja zabytków, organizacja wystawy czasowej i druk katalogu *Las Borek w Chełmie. Zapomniane miejsce zbrodni hitlerowskich. Wyniki badań archeologicznych i historycznych w miejscu kaźni*. W roku 2013 była koordynatorem zadania *Powstanie Styczniowe na Ziemi Chełmskiej. Ślady zapomnianych walk*, które uzyskało dofinansowanie z Muzeum Historii Polski w ramach programu Patriotyzm Jutra. Zadanie *Zenon Waśniewski (1891–1945) – malarz, poeta, żołnierz – wystawa i katalog* zrealizowała w 2016 roku. Wsparcia udzielił Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Dziedzictwo kulturowe – Wspieranie działań muzealnych. Największym wyzwaniem okazał się duży, dwuletni projekt z roku 2020 – „*Chełm jest jego imię...*” *Dzieje miasta od X do XX wieku*. Wystawa stała została przygotowana dzięki środkom Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu w ramach programu Dziedzictwo kulturowe – Wspieranie działań muzealnych. Wynikiem ogromnego zaangażowania, wizji i pracy Beaty Mojskiej-Zajac jest zbudowana od nowa wystawa stała, ciesząca się dużą popularnością, którą oglądają i będą oglądać następne pokolenia chełmian i turystów odwiedzających nasze miasto.

Będąc pracownikiem muzeum, przygotowała samodzielnie (lub jako współautor) wiele tekstów, artykułów, informacji. Niektóre z nich zostały opublikowane. Artykuł *Wiktor Ambroziowicz i jego zasługi dla Chełma* ukazał się w książce *Chełm i Chełmskie w dziejach* pod redakcją Ryszarda Szczygła, wydanej w Chełmie w 1996 roku z okazji obchodów 600-lecia miasta Chełma; *Pamiętki Powstania Styczniowego w zbiorach Muzeum Ziemi Chełmskiej im. Wiktora Ambroziowicza w Chełmie* opublikowano w książce *Powstanie Styczniowe na Ziemi Chełmskiej. Tradycja i dzie-*

dzictwo pod redakcją Zbigniewa Lubaszewskiego, wydanej w Chełmie w 2013 roku z okazji 150. rocznicy wybuchu powstania styczniowego. Jest autorką informatorów: *Muzeum Chełmskie* (2002), *Z kufrów i skrzyń kresowych* (2003), *Animowany świat* (2008). Największą popularność przyniosły jej katalogi: *W starym albumie mojego dziadka. Chełm i chełmianie w fotografii rodzinnej* (2004), *W starym albumie mojego dziadka. Chełm i chełmianie w fotografii rodzinnej*, tom II (2008).

Przez 38 lat współpracowała przy organizacji wielu muzealnych wydarzeń tworzonych z różnymi instytucjami i osobami prywatnymi. W życiu prywatnym i zawodowym przeżyła wspaniałe czasy i trudne chwile. Aktywnie uczestniczyła w życiu muzealnym, udzielając się w pracach komisji socjalnej czy będąc członkiem Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” przy muzeum w Chełmie. Ceniono jej uczciwość w stosunku do ludzi i okazywane wsparcie przy realizacji projektów. Umiejętność pracy w zespole, wsłuchiwanie się w pomysły współpracowników i oczekiwania odbiorcy pozwoliły jej na organizację ciekawych przedsięwzięć wystawienniczych oraz edukacyjnych.

Za swoją pracę zawodową otrzymała odznakę Zasłużony Działacz Kultury. Wyroznienie to odebrała 8 czerwca 2001 roku podczas obchodów jubileuszowych z okazji 200-lecia muzealnictwa polskiego w pałacu książąt Czartoryskich w Puławach.

Informacja o śmierci śp. Beaty Mojskiej-Zajac była ogromnym zaskoczeniem. Zmarła 7 czerwca 2024 roku w chełmskim szpitalu. Uroczystości pogrzebowe odbyły się 10 czerwca 2024 roku w kaplicy cmentarza komunalnego przy ul. Ignacego Mościckiego w Chełmie. W ostatnim pożegnaniu uczestniczyła najbliższa rodzina, liczni przyjaciele i znajomi, muzealnicy oraz przedstawiciele instytucji kultury miasta Chełma.

Pozostanie w pamięci jako osoba skromna, empatyczna, życzliwa, otwarta na dialog i drugiego człowieka.

MAGDALENA MĄKA
BEATA PRADUN

Ulica Zenona Waśniewskiego